

Беларускае слова на скрыжальных гісторыі: Матэрыялы навуковых чытанняў, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння прафесара М.А. Жыдовіч (19 кастр. 2006 г., Мінск) / БДУ; Адк. рэд. М.Р. Прыгодзіч, М.І. Свістунова. Мн., 2007. 120 с

Апошнія гады ў беларускім мовазнаўстве прыкметна ажывілася цікавасць да апісання, аналізу і ацэнкі гісторыі айчынай лінгвістычнай спадчыны, разгляду навуковай дзейнасці найбольш выдатных прадстаўнікоў беларускай лінгвістыкі, публікацыі зборнікаў выбраных навуковых прац даследчыкаў, спецыяльных выданняў, прысвечаных юбілеям асобных вучоных. На пачатку чэрвеня 2007 г. кафедра гісторыі беларускай мовы БДУ выдала зборнік матэрыялаў навуковых чытанняў, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння Марыі Андрэеўны Жыдовіч, пад назвай «Беларускае слова на скрыжальных гісторыі». Самі чытання, прымеркаваныя да юбілею выдатнай вучонай і педагога, прайшлі на філалагічным факультэце БДУ 19 кастрычніка 2006 г. у дзень нараджэння юбіляра.

Ва ўступным артыкуле «Яна была першай» (с. 3-6) загадчык кафедры гісторыі беларускай мовы БДУ прафесар М.Р. Прыгодзіч асвятляе жыццёвы і творчы шлях першай на Беларусі жанчыны-прафесара філалогіі, адной з адметных і аўтарытэтных даследчыц не толькі гісторыі беларускага мовазнаўства, але і старабеларускай і дыялектнай мовы. Невыпадкава, што заслугі Марыі Андрэеўны былі адзначаны прысваеннем ёй ганаровага звання «Заслужаны дзеяч навукі Беларусі».

У зборніку, акрамя ўступнай часткі, два раздзелы. У першым з іх «Ва ўдзячнай памяці вучняў і калег» (с. 7-15) змешчаны ўспаміны вучняў М.А. Жыдовіч аб сустрэчах і сумеснай працы з ёю. Гэта Заслужаны дзеяч навукі Беларусі, член-карэспандэнт НАН Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі, галоўны навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі А.І. Жураўскі і былы прарэктар Мазырскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя І.П. Шамякіна, загадчык кафедры беларускай мовы, кандыдат філалагічных навук, дацэнт В.А. Купрэнка. Перакананы, любому сучаснаму чытачу

незалежна ад яго кваліфікацыі будзе не толькі прыемна, але і павучальна-карысна пазнаёміцца з гэтымі ўспамінамі, напоўненымі велізарнай цеплынёй, павагай і выразна абвостранай аб'ектыўнасцю, што стварае абсалютна дакладны вобраз асобы М.А. Жыдовіч і малюнак апісанага часу, падзей, паводзін і ўчынкаў людзей.

Другі, асноўны раздзел зборніка «У скарбонку роднага слова» (с. 16-115) склалі артыкулы 30 беларускіх навукоўцаў, што прынялі ўдзел у чытаннях і шчодро падзяліліся сваімі набыткамі з калегамі, а таксама і ўсёй навуковай грамадскасцю. Тэматычна гэты раздзел складаецца пераважна з артыкулаў па тых напрамках беларускага мовазнаўства, якія актыўна і плённа распрацоўвала М.А. Жыдовіч. Таму не дзіўна, што ў ім пераважаюць перш за ўсё публікацыі па розных недаследаваных пытаннях старабеларускай мовы, гісторыі беларускай мовы і мовазнаўства, беларускай дыялекталогіі.

Некаторыя лексічна-фанетычныя і словаўтваральныя асаблівасці старабеларускай мовы асвятляюцца ў артыкулах В.В. Вайтовіч, М.І. Свістунай, Т.М. Смольскай, Г.К. Цівановай, В.І. Шут, Э.А. Ялоўскай. Феномен білінгвальнасці і макаранічнасці ў літаратурных творах XVI—XVII ст. аргументавана пададзены ў публікацыі У.Г. Кароткага (с. 44-48), а магутная постаць І.І. Насовіча, яго жыццёвы шлях і творчыя набыткі выдатна прадстаўлены ў артыкуле М.Р. Прыгодзіча (с. 62-68).

Многія надзённыя праблемы функцыянавання сучаснай беларускай літаратурнай мовы абумоўлены своеасаблівым і складаным характарам яе фарміравання ў першай палове XX ст. Таму значная колькасць артыкулаў прысвечана станаўленню розных узроўняў сістэмы беларускай мовы. Гэта публікацыі па яе асаблівасцях у газеце «Наша ніва» (Л.Я. Богуш, А.І. Гапоненка), лексікалагічныя і лексічна-семантычныя пытанні (А.В. Губкіна, В.А. Зразікава, Т.І. Касцюкевіч, Г.І. Кулеш, Т.М. Сакун, В.І. Юшкевіч), праблемы арфаграфіі (М.Л. Савасцюк) і граматычнай сістэмы беларускай мовы першай паловы XX ст. (В.І. Смірнова). Да гістарычнай тэматыкі зборніка належыць і публікацыя І.С. Мягчыла пра этымалогію слова *кучба*.

Некаторыя дыялекталогічныя пытанні абмяркоўваюцца ў артыкулах З.І. Бадзевіч,

В.П.Трайкоўскай «Марфалагічныя асаблівасці гаворак Лагойшчыны» (с. 16-19) і Т.А. Кісель пра структуру батанічных номунаў у брэсцка-пінскіх гаворках (с. 50-53).

Адметнае месца займае анамастычная праблематыка, якой прысвечаны змястоўныя публікацыі А.А. Прыгодзіч, В.В. Служанка, Н.М. Ступчык.

Несумненна, апублікаваны зборнік матэрыялаў навуковых чытанняў з нагоды 100-гадовага юбілею М.А. Жыдовіч - не толькі «ўдзячная памяць яе вучняў і калег, напамін пра цудоўнага педагога, аднаго з пачынальнікаў беларускага мовазнаўства» (с. 6). Гэта сур'ёзнае навуковае выданне, каштоўнае для сучаснай беларускай лінгвістычнай навукі, якое з вялікай цікавасцю сустрэта грамадскасцю і з карысцю будзе выкарыстоўвацца ў паўсядзённай навуковай і вучэбна-педагагічнай дзейнасці.

П.А. Міхайлаў,
кафедра беларускага мовазнаўства
БДПУ імя М. Танка